

אכילה בשבת

הרב שאול ישראלי זצ"ל

"ויצא קין מלפני ה'... פגע בו אדם הראשון, אמר לו: מה נעשה בדיןך? אמר לו: עשיתי תשובה ונתפשרתי. התחיל אדם הראשון מטפח על פניו, אמר: כך גדול כוחה של תשובה ואני לא הייתי יודע. מיד עמד אדם הראשון ואמר: 'מזמור שיר ליום השבת'"¹.

שבת מצטיינת בנשמה יתירה, מפרש רש"י² שיש בו רוחב לב לקלוט המאכלים ואין נפשו קצה. ופלא, וכי מה עדיפות יש בנשמה יתירה שיכול לאכול הרבה? כל המענג את השבת נותנין לו נחלה בלי מצרים³. ישנן שלש דרכים בהתייחסות לעולם. האחת היא הקיחה מהעולם – בחינת "הלעיטני..."⁴. תאוות האוכל היא רק אחד הביטויים לקיחה זו. כאן הקיחה מטמטמת, מרחיבה את רצון הקיבול, ומי שיש לו מנה רוצה מאתים וכו' – בחינת "הב הב..."⁵. כלומר, "הב" נוסף לאחר ה"הב" הראשון. התאוה הולכת וגדלה, הצימאון הוא ללא סיפוק, והריצה המבוהלת מורידה לבאר שחת – "תמותת רשע רעה"⁶. זהו הניוון המלווה את הרשעה, הן במובן הפרטי והן במובן הלאומי-כללי. ישנה דרך שניה. היא המכירה את הסכנה שישנה בהתמסרות למילוי סיפוק והיא גוזרת על עצמה הינזרות והתרחקות.

וישנה דרך שלישית. זו מכניסה עצמה לסכנות העולם. היא מנסה להתגבר על הסכנה, לא ע"י בריחה מהעולם אלא ע"י ניצוחו. האם אינם נכשלים? האם כך אפשר לקיים "בכל דרכיך דעהו"? האם אין לפעמים בדבר זה מעין אונאה עצמית? העניין בזה הוא מה שמביא ה'מסילת ישרים'⁷:

"והנפש לא תמלא', משל למה הדבר דומה, לעירוני שנשא בת מלך, אם יביא לה כל מה שבעולם, אינם חשובים לה כלום, שהיא בת מלך. כך הנפש, אילו הבאת לה כל מעדני עולם, אינם כלום לה, שהיא מן העליונים".

כשבנפש הפנימית ישנה תשוקה עליונה, הרי מילוי סיפוקה שלא במגמה הנכונה אינו מוליד צימאון חדש, במגמה זו – דוגמת הנפש של אומות העולם האומרת "הב הב". להיפך, החטא נוסך בנפש רגש של אי סיפוק, ואי הסיפוק הזה הוא היוצר את החרטה

1. בראשית רבה כב, יג. 2. ביצה טז, א. 3. שבת קיח, א. 4. בראשית כה, ל. 5. משלי ל, טו.
6. תהלים לד, כב. 7. בפרק א'.

ואת התשובה שמנקה את הנפש ויוצרת את האדם שהנאותיו שוב אינן שלו, אלא כולן רתומות לעבודתו יתברך.

כך גדול כוחה של תשובה! "שאלו לחכמה חוטא מהו עונשו? אמרה להם "חטאים תרדף רעה"⁸, שאלו לנבואה חוטא מהו עונשו? אמרה להן "הנפש החוטאת היא תמות"⁹, שאלו לקב"ה חוטא מהו עונשו? אמר להן יעשה תשובה ויתכפר לו"¹⁰. הכיצד? כי הניצוץ האלוקי יונק הרהורי תשובה מהחטא, והרגשת הנוחם מתגברת על החטא והופכת לגורם אדיר של היטהרות.

"נתפשרתי", אומר קין והוא מתיישב בארץ נוד, התשובה פתחה לפניו דרך חדשה, לא אבדון כפי המסקנא הטבעית של חטא, ואף לא היטממות, אלא מין פשרה בין זה לזה. וזהו תפקיד השבת. מתעסקים במשך השבוע במשא ומתן, ב"הב הב". ועד כמה שלא משתדלים נדבק משהו מן הלשון הרע, מן הגזל, מתענוגות העולם הזה. ויש שמבקשים את השבת היהודית מאומות העולם, אוכלים מטעמים וכאילו מחפים את זה בשירה וזמרה. אבל לא כן הדבר. וזהו שנותן רש"י את המבחן לנשמה יתירה בשבת קודש – "שאוכלים ושותים ואין הנפש קצה" – שזה מוכיח שכאן נפתח אפיק חדש, יותר פנימי, יותר מאיר, שאינו צריך להגיע למדרגות גבוהות ע"י התרחקות מן העולם אלא ע"י עולם שכולו טוב.

ובעוד שבימי השבוע נדרשת ה"בזיעת אפך"¹¹ בכדי להחליש את רצון הבליעה האין סופי וטוב תורה עם דרך ארץ, הרי שבשבת אין לה צורך.

8. משלי יג, כא. 9. יחזקאל ח, ד. 10. עפ"י ירושלמי מכות פ"ב ה"ו. 11. בראשית ג, יט.

הכול עולה למעלה

ואתה דע לך כי אכילת שבת היא כולה רוחנית, כולו קודש ועולה למקום אחר לגמרי מן אכילת החול. ובחול אין השכינה וכל העולמות נהנין ומתברכין כי אם מברכת המוציא וברכת המזון. ובשבת הנה השכינה וכל העולמות נהנין ומתברכין מהאכילה עצמה כמבואר בזהר הקדוש. הרי דבשבת האכילה עצמו עולה למקום הקודש להיות מתברכין ונהנין ממנה כל העולמות. ועל זה רמז הקרא "ויום השביעי יהיה לכם קודש". פירוש שביום השביעי אפילו ה'לכם' שהוא אכילה ושתייה הגשמיות, הוא קודש ועולה למקום הקודש. והכול באופן שיהיה אוכל לשם זה. ואז שכרו גדול, כפול ומכופל עד בלי שיעור וערך לפי ערך התענוג והנחת רוח שמגיע לצור העולמים ברוך הוא מזה ולכל העולמות הקדושים... אשר על כן כל אדם צריך לנהוג בשמחה בשבת. ולבלי להראות בו שום עצבות ודאגה כלל. רק להתענג על ה' ולהרבות בתענוגי שבת בכל מיני תענוג, הן באכילה ושתייה, הן מלבושים נאים כפי מה שיכול והכול לשם ה' כאמור.

ר' חיים מטשערנוויץ "סידורו של שבת", ש"ה, ג, ז

מה עדיף שבת או צום?

ועונג שבת זהו בחינת אכילה בקדושה, כי אכילת ימי החול נהנה ממנה גם כן הסטרא אחרא, אבל מאכילת שבת אין חלק לסטרא אחרא כלל וכלל. וזה שציוה אותנו על אכילת שבת כמו שנאמר: "אכלוהו היום כי שבת היום לה'", כי אכילת שבת נעשה קדושה גמורה בלא תערובת סיגים כלל, ויכול לפעול באכילת שבת מה שפועל בתענית, היינו להפיל אויביו לפניו בזכות עונג שבת כמו שפועל בצום. ועל שם זה נקרא שבת כי בסגולתו להשביט אויב ומתנקם, כי ע"י הצום האויבים נופלים. צו"ם ראשי תיבות: "וכתותי מפניו צריו" (ראשי תיבות ומ"צ=צו"מ בחילוף סדר האותיות), מפניו דווקא - זה צלם אלוקים המאיר בפני האדם. אבל כשזוכה לבחינת עונג שבת כנ"ל שוב אין צריך לצום, כי פועל באכילתו מה שפעל ע"י הצום, היינו להשביט אויב כי אכילת שבת - קודש היא, וכל זר לא יאכל קודש.

ליקוטי מוהר"ן א' תורה נז